

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

*Նվիրվում է ԵՊՀ արևելագիտության ֆակուլտետի
հիմնադրման 50-ամյակին*

№ 14

ԵՐԵՎԱՆ
ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
2018

ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ВОСТОКОВЕДЕНИЯ

ВОПРОСЫ ВОСТОКОВЕДЕНИЯ

*Посвящается 50-летию основания факультета востоковедения
ЕГУ*

№ 14

Ереван
Издательство ЕГУ
2018

YEREVAN STATE UNIVERSITY
FACULTY OF ORIENTAL STUDIES

JOURNAL OF ORIENTAL STUDIES

*Dedicated to the 50th anniversary of the foundation of the faculty
of Oriental Studies of YSU*

№ 14

YEREVAN
YSU PRESS
2018

**Հրատարակվում է Երևանի պետական համալսարանի
արևելագիտության ֆակուլտետի
գիտական խորհրդի որոշմամբ**

Խմբագրական խորհուրդ՝

Մելքոնյան Ռուբեն բ.գ.թ., պրոֆեսոր (խմբագիր)

Մելիքյան Գուրգեն բ.գ.թ., պրոֆեսոր

Խառատյան Ալբերտ պ.գ.դ., պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից-անդամ

Սաֆրաստյան Ռուբեն պ.գ.դ., պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս

Հովհաննիսյան Լավրենտի բ.գ.դ., պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթ.-անդամ

Հովհաննիսյան Դավիթ բ.գ.թ., պրոֆեսոր

Սաֆարյան Ալեքսանդր պ.գ.թ., պրոֆեսոր

Ոսկանյան Վարդան բ.գ.թ., դոցենտ

Քոչարյան Հայկ պ.գ.թ., դոցենտ

Սարգսյան Լևոն պ.գ.դ., պրոֆեսոր

Կարապետյան Ռուբեն պ.գ.դ.

Տեր-Մաթևոսյան Վահրամ պ.գ.դ.

Գրեկյան Երվանդ պ.գ.դ.

Բեյկենկովա Մարիա բ.գ.դ., պրոֆեսոր (Ռուսաստան)

Կուզնեցով Վասիլի պ.գ.թ., դոցենտ (Ռուսաստան)

Էքմեքչյան Լեոնա PhD (ԱՄՆ)

Իլյա Յակուբովիչ բ.գ.դ., պրոֆեսոր (Գերմանիա)

Ահմադջան Ղուրոնբեկով բ.գ.դ., պրոֆեսոր (Ուզբեկստան)

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

<i>ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՐՄԵՆ ՍԱՐԳՍՅԱՆԻ ՈՂՋՈՒՅՆԻ ԽՈՍՔԸ ԵՊՀ ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ 50-ԱՍՅԱ ՀՈՐԵԼՅԱՆԻՆ</i>	11-12
---	-------

ԱՐԱԲԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

<i>Մկրտումյան Գայանե ՍՈՒՍՈՒԼՍԱՆՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ ՏՐՎԱԾ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿ- ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԵՐԻ ԴԵՐԸ ՔՐԻՍՏՈՆՅԱ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԿՅԱՆՔՈՒՄ</i>	14-27
--	-------

<i>Ռաֆայելովա Քրիստինե ՍԱՐԴՈՒ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ՀԱՏԿԱՆԻՇՆԵՐԸ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԸ ԲՆՈՐՈՇՈՂ ՀԱՄԵՍԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀՈԳԵԼԵԶՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԱՐԱԲ ԵՎ ՀԱՅ ԼԵԶՎԱՍՇԱԿՈՒՅԹՆԵՐՈՒՄ</i>	28-39
--	-------

<i>Ikilikyan Sona ARAB-IRANIAN RELATIONS IN THE CONTEXT OF THE PERSIAN GULF NAMING DISPUTE</i>	40-54
--	-------

ԹՅՈՒՐՔԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ռամագյան Սամվել

«ՔՅՈՌՕՂԼԻ» ԷՊՈՍԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԵՐԸ ԵՎ XVII ԴԱՐԻ

ՀԱՅ ՊԱՏՄԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ.....56-94

Հակոբյան Տաթևիկ

ԱԲԴՈՒԼ ՀԱՄԻԴ ԵՐԿՐՈՐԴԻ ԿԵՐՊԱՐԻ

ՎԵՐԱՐԺԵՎՈՐՄԱՆ ԱՐԴԻ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏՄԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ (ՍԵԼԻՄ

ԴԵՐԻՆԳԻԼԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ).....95-110

Սարգսյան Տաթևիկ

ՊՈԼՍՈ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԴԵՐԸ ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ

ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ-ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔ

ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ. ՕՍՄԱՆՅԱՆ ՎԵՐՋԻՆ

ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԶԱՎԵՆ ՏԵՐ-ԵՂԻԱՅԱՆ.....111-123

Աբրահամյան Մհեր

ԵՐԻՏԹՈՒՐՔԵՐԻ ԲՈՆԻ ԿՐՈՆԱՓՈԽՈՒԹՅԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ.....124-137

Պողոսյան Նաիրա

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՅԸ ՀԱԼԻԴԵ

ԷԴԻՓ ԱԴԸՎԱՐԻ ՀՈՒՇԵՐՈՒՄ.....138-151

Մելքոնյան Ռուբեն

ԵՐԻՏԹՈՒՐՔԵՐ-ՔԵՄԱԼԱԿԱՆՆԵՐ. ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ

ԵՎ ԿԱԴՐԱՅԻՆ ՇԱՐՈՒՆԱԿԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ.....152-165

Գևորգյան Արշակ
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹՅՈՒՆ-
ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ՓՈԽՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ԿԱՐՉԱՊԵՏ ԱԴՆԱՆ ՄԵՆԴԵՐԵՄԻ ԵՎ ԳԱՐԵԳԻՆ
ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՇՓՈՒՄՆԵՐԻ
ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ.....166-178

Հովսեփյան Լևոն
ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ԱՆՎՏԱՆԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԱՐԴԻ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ ԵՎ ԱՆՎՏԱՆԳԱՅԻՆ
ԻՆՔՆՈՒԹՅԱՆ ՓՈԽԱԿԵՐՊՈՒՄԸ.....179-205

Դարբինյան Հայկ
«ՓԱՓՈՒԿ ՈՒԺԺ» ԶՈՒԳԱԿՑՈՒՄԸ «ԿՈՇՏ ՈՒԺԻՆ».
ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԴԻՎԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ
ԻՆՍՏԻՏՈՒՑԻՈՆԱԼԻԶԱՑՈՒՄԸ ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ.....206-219

Գևորգյան Արշակ
«ԱՐԴԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ» ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՅԱՑՄԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍԸ.
ՊԱՀՊԱՆՈՂԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆ
ԻԲՐԵՎ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՆՔՆՈՒԹՅՈՒՆ.....220-230

Հովհաննիսյան Գոռ
ՌՈՒՄ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 1920-
ԱԿԱՆՆԵՐԻՆ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱԿՆԱՐԿ.....231-240

Հարությունյան Ավետիք
2015 թ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ.....241-250

Մարգարյան Հայկ
ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՐԺԵՔԻ ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ
ԸՆԿԱԼՈՒՄՆԵՐԸ251-263

Պետունց Արեն
ԱԶԳԱՅՆԱՍՏՈՒԿԱՆ ՆՈՐ ՈՒԺԻ ԲԵՄԵԼԸ
ԹՈՒՐՔԻԱՅՈՒՄ 2018 թ. ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ.....264-278

Մելքոնյան Մարիամ
ԿՆՈՋ ԷՄԱՆՍԻՊԱՅԻԱՅԻ ԽՆԴԻՐԸ ՄԻՂԻ
ՀԱԹՈՒՆԻ «ԱՂԵՐՄԱԳՐՈՒՄ».....279-288

Պետրոսյան Ամալյա
XVIII ԴԱՐԻ ԹՈՒՐՔՄԵՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՈՐՈՇ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ.....289-298

Խաչատրյան Շուշան
ՄՈՒԽԹԱՐ ԱՌԻԵՁՈՎԻ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՀԱՅԵՐԵՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ.....299-314

Մովսիսյան Լիլիթ
ԱՐԴԻ ՀԱՅ ԵՎ ԱՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒԼԻ ԼԵԶՎԻ
ԲԱՌԱՊԱՇԱՐԻ ԶՈՒԳԱՐԿԱԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆ.....315-328

*Хабидуллина Элмира **
 ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПЕРЕВОДОВ
 ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ С ТАТАРСКОГО
 ЯЗЫКА НА ТУРЕЦКИЙ.....329-335

Քոչարյան Հայկ, Գևորգյան Աննա
 ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՆԸ ԱՂԲԵՋԱՆՈՒՄ ԵՎ ԱՅՌ
 ԳՈՐԾՈՆԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՀ ԱՆՎՏԱՆԳԱՅԻՆ
 ՇԱՀԵՐԻ ՎՐԱ.....336-356

ԻՐԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Vardanyan Aharon
 SOME REMARKS ON THE SOCIOLINGUISTIC
 SITUATION IN XALXĀL.....358-365

Տոնոյան Արտյոմ
 ԿՈՎԿԱՍՅԱՆ ՊԱՐՍԿԵՐԵՆՈՒՄ ԲՈՒՆ ԱՊԱՌՆԻ
 ԺԱՄԱՆԱԿԱԶԵՎԻ ԿԱԶՄՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ
 ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՁ.....366-380

Բիանջյան Հասմիկ
 ՍԵՅՅԵԴ ՍՈՀԱՄՄԱԴ ԱԼԻ ՋԱՄԱԼՋԱԴԵԻ ԴԵՐԸ 19-ԸՂ
 ԴԱՐԻ ՎԵՐՁԻ և 20-ԸՂ ԴԱՐԻ ՄԿԶԲԻ ՊԱՐՄԻՑ
 ԳՐԱԿԱՆ ԼԵԶՎԻ ՆՈՐԱՅՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅՈՒՄ.....381-392

Խաչատրյան Ջարոուհի
 ԹՅՈՒՐԲԱԿԱՆ ԾԱԳՄԱՆ ՁԻԱՆՈՒՆՆԵՐԸ
 ՊԱՐՍԿԵՐԵՆՈՒՄ.....393-402

Դավթյան Սոնա

*ԲՈՒՅՍԵՐԻ ԱՆՎԱՆՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿՋԲՈՒՆՔՆԵՐԸ
ՊԱՐՍԿԵՐԵՆԻ ԵՎ ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԲՈՒՍԱՆՎԱՆԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐՈՒՄ.....* 403-419

Կոստանյան Վահան

*ԱՅՐՈՒՄՆԵՐԻ ԾԱԳՈՒՄՆԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐԸ
ԵՎ ՑԵՂԱՆՎԱՆ ՍՏՈՒԳԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ.....* 420-430

Գեղամյան Աստղիկ

ՄԻՐԱՅԻՆ ՄՈՏԻՎՆԵՐԸ «ՇԱՀՆԱՍԵ»-ՈՒՄ..... 431-440

Պետրոսյան Լիանա

*ԻՐԱՆԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՈՍՈՒՅԹԸ
Մ. ԱՀՄԱԴԻՆԵԺԱԴԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ
ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ (2005-2013 ԹԹ.).....* 441-449

Կոստանյան Վահան

ԱՅՐՈՒՄԱԿԱՆ ԿԱՑԱՐԱՆՆԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ..... 450-456

Брутян Ануш

*ПЕРСПЕКТИВЫ РОССИЙСКО-ИРАНСКОГО
СОТРУДНИЧЕСТВА ПОСЛЕ ПОДПИСАНИЯ СВПД.....* 457-471

Khorikyan Hovhannes

ON THE LOCATION OF THE NEPHTHALITES..... 472-486

**«ՓՍՓՈՒԿ ՈՒԺԻ» ԶՈՒԳԱԿՑՈՒՄԸ «ԿՈՇՏ ՈՒԺԻՆ». ՀԱՆՐԱՅԻՆ
ՂԻՎԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՑԻՈՆԱԼԻԶԱՑՈՒՄԸ
ԹՈՒՐԹԻԱՅՈՒՄ**

Բանալի բառեր՝ Թուրքիայի Հանրապետություն, հանրային ղիվանագիտություն, «Փափուկ ուժ», «Կոշտ ուժ», «Մառը պատերազմ», «Արդարություն և զարգացում» կուսակցություն

Ընդունված է համարել, որ միջազգային հարաբերությունների եզրաբանության մեջ հանրային ղիվանագիտություն հասկացությունը առավել ամփոփ 1965 թ. սահմանել է ամերիկացի ղիվանագետ, Թաֆթսի համալսարանի Իրավունքի և ղիվանագիտության Ֆլետչերի դպրոցի դեկան Էդմունդ Գուլիոնը. «Հանրային ղիվանագիտությունն առնչվում է հանրության ազդեցությանը արտաքին քաղաքականության ձևավորման և իրագործման վրա: Այն ներառում է միջազգային հարաբերությունների բնագավառներ, որոնք գերազանցում են ավանդական ղիվանագիտության տիրույթները. կառավարությունների ներգործություն այլ երկրների հասարակական կարծիքի վրա, մեկ երկրի մասնավոր խմբերի ու հետաքրքրությունների փոխգործակցություն այլ երկրների հետ...»¹: Հարկ է նշել, որ հանրային ղիվանագիտության

¹ ԵՊՀ արևելագիտության ֆակուլտետի թյուրքագիտության ամբիոնի ասպիրանտ, ՀՀ ԱԳՆ աշխատակազմի քարտուղարության կցորդ, Էլ. փոստ՝ hayk.darbinyan@ysumail.am

¹ Cull J. N., "Public Diplomacy" Before Gullion: The Evolution of a Phrase, Routledge Handbook of Public Diplomacy, New York, 2009, p. 19-23.

իմաստային ձևակերպման առումով հետագայում հնչել են մի շարք այլ տեսակետներ²:

Հանրային դիվանագիտություն եզրը կիրառվել էր նաև Գուլիոնից շատ ավելի վաղ՝ ինչպես, օրինակ, 19-րդ դարի կեսերին ու Առաջին համաշխարհային պատերազմի ավարտից հետո³: Այն առավել հաճախ սկսեց շրջանառվել Սառը պատերազմի ամենալարված տարիներին՝ որպես քննադատություն միջազգային հարաբերությունների դերակատարների ծածուկ, ոչ հրապարակային շփումներին կամ պայմանականորեն՝ «գաղտնի դիվանագիտությանը», որը նաև, շատերի կարծիքով, 20-րդ դարում տեղի ունեցած ավերիչ պատերազմների պատճառներից մեկն էր⁴: Արդեն 21-րդ դարի սկզբին հանրային դիվանագիտություն եզրը լայն տարածում գտավ միջազգային հարաբերություններում⁵:

² Chahine J., *Public diplomacy: A conceptual framework*, Montreal 2010, p. 7-63,

³ Հատկանշական է, որ դիվանագիտությունն ու միջազգային շփումները հանրային դարձնելու կոչը ԱՄՆ 28-րդ նախագահ Վուդրո Վիլսոնի ամենահայտնի ելույթի առաջին կետն էր: Վիլսոնի ամբողջական ելույթը տե՛ս՝ Wilson W., *Address of the President of the United States, delivered at a joint session of the two houses of Congress, Washington, 1918*, <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015074797914;view=1up;seq=6;size=150> (անգլ.՝ հասանելի էր 12, 09, 2018): Այս առումով, արձանագրենք, որ ռուսաստանյան ուսումնասիրողները ևս ընդունում են, որ Վիլսոնը լուրջ ներդրում է ունեցել դիվանագիտության հրապարակայնացման գործում, տե՛ս՝ Попов В. И., *Современная Дипломатия*, Москва, 2003, стр. 64:

⁴ Pamment J., *New Public Diplomacy in the 21st Century: A Comparative Study of Policy and Practice*, London, 2012, p. 2-3.

⁵ Մի շարք ուսումնասիրողներ համամիտ էին, որ տերմինը պետք է բաժանվի 2 մասի, որի արդյունքում ընդունելի են դարձել «Հին» և «Նոր» հանրային դիվանագիտություն եզրերը: Պայմանականորեն՝ «Հին» կոչվող հանրային դիվանագիտության մասին առավել մանրամասն տե՛ս՝ Hocking B., *Rethinking the 'New' Public Diplomacy*, *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*, New York, 2005, p. 28-46: «Նոր» հանրային դիվանագիտության մասին առավել մանրամասն տե՛ս՝ Gonesh A., Melissen J., *Public Diplomacy: Improving*

Մինչև Սառը պատերազմի ավարտը հանրային դիվանագիտությունն ու փափուկ ուժը գրեթե չէին ընկալվում Թուրքիայում և անուշադրության էին մատնված այդ երկրի արտաքին քաղաքականությունը ուղենշողների կողմից: Ընդհանուր առմամբ, արտաքին աշխարհի հետ հարաբերվելիս թուրքերը մշտապես ընկալվել են որպես «կոշտ» ուժի մարմնացում: Դա հատկապես ակնառու էր 20-րդ դարի երկրորդ կեսին. «Սառը պատերազմի ընթացքում Թուրքիան առանցքային գործընկեր էր արևմտյան պաշտպանական համակարգում: Դեպի Միջերկրական ծովի արևելք ու Մերձավոր Արևելք Խորհրդային Միության տարածման դեմ Անկարան գործում էր որպես բաստիոն»⁶:

Խորհրդային Միության փլուզման արդյունքում աշխարհաքաղաքական նոր իրավիճակի ստեղծումը, տարածարշրջանում ռազմաքաղաքական ուժերի հարաբերակցության փոփոխությունը, Ռուսաստանի հետ որակապես նոր հարաբերություններ հաստատելու անհրաժեշտությունը, ինչպես նաև Թուրքիայի անմիջական հարևանությամբ 3 նոր պետությունների առաջացումը նոր մարտահրավերներ էին Թուրքիայի արտաքին քաղաքականության համար⁷: Այս առումով պակաս կարևոր գործոն չէին նաև Միջին Ասիայում անկախություն ձեռք բերած թյուրքալեզու պետություններն ու նրանց հետ որակապես նոր

Practice, Clingendael diplomatic papers No 5, The Hague, 2005, p. 7-15, Seib P., Toward a New Public Diplomacy: Redirecting U.S. Foreign Policy, New York, 2009:

⁶ Larrabee F., Lesser I., Turkish Foreign Policy in an Age of Uncertainty, Santa Monica, CA, 2003, p. 1.

⁷ Aydın A., Three Types of Turkish Foreign Policy After The Cold War on The Middle East, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 18, S. 3, Isparta, 2013, s. 477-478.

հարաբերություններ կառուցելու անհրաժեշտությունը⁸: Արտաքին քաղաքականության ոլորտում այս մարտահրավերները Թուրքիայի առջև ծառայան մի ժամանակաշրջանում, որը բավականին խրթին էր այդ երկրի համար մի քանի առումներով: Ֆինանսատնտեսական ճգնաժամերը, քաղաքական, գաղափարական տարբեր հոսանքների միջև անզիջում պայքարը լուրջ ցնցումների էին ենթարկում Թուրքիան, որի հետևանքով. «XX դարի վերջին տասը տարիները համարվում են «կորսված», «անհաջող կռախցիոն կառավարությունների», «կոռուպցիոն սկանդալների» տասնամյակ»⁹, որին գումարվել էր նաև նոր բովանդակությամբ արտաքին քաղաքականություն ունենալու անհրաժեշտությունը: Ընդհանուր առմամբ, այս խնդիրը բաց մնաց մինչև 2000-ականների սկիզբը, երբ Թուրքիայում իշխանության եկավ չափավոր իսլամամետ, ներքին ու արտաքին քաղաքականության ոլորտում արևմտյան արժեհամակարգին ու քաղաքական ավանդույթներին նախապատվություն տվող «Արդարություն և զարգացում» կուսակցությունը՝ ըստ էության վերջ դնելով Թուրքիայի «Կորսված տասնամյակին»¹⁰:

⁸ Cinar K., Turkey and Turkic Nations: A Post-ColdWar Analysis of Relations, Turkish Studies, Vol 14, No 2, 2013, p. 256-271.

⁹ Սաֆրաստյան Ռ., Մելքոնյան Ռ., Տեր-Մաթևոսյան Վ. և ուրիշներ, Թուրքիայի Հանրապետության պատմություն, Երևան, 2014, էջ 305:

¹⁰ Ընդունված է համարել, որ ԱԶԿ իշխանությունը Թուրքիայում որպես նոր շունչ ընկալվեց այդ երկրի քաղաքական կյանքում: Այդ ուժը միտված էր սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական լուրջ բարեփոխումներ իրականացնել երկրում՝ հստակ նախապատվություն տալով արևմտյան քաղաքական ավանդույթներին: Տեսակետ կա նաև, որ ԱԶԿ իշխանության գալով Թուրքիայում հաղթանակեց քաղաքականության մեջ իսլամի առկայությունը կարևորող հոսանքը, որի ներկայացուցիչները նախկինում համարվում էին «Ազգային հայեցակետի» գաղափարաբանական հենքի վրա ստեղծված ուժերը: Հակադիր այս կարծիքների մասին առավել մանրամասն տե՛ս՝ Haynes J., Politics, identity and religious nationalism in Turkey: from Atatürk to the AKP, Australian Journal of International

ԱԶԿ իշխանության գալով՝ փոփոխություններ կատարվեցին նաև Թուրքիայի արտաքին քաղաքականության ասպարեզում. «Թուրքիայի դերակատարությունը որպես տարածաշրջանային տերություն աճեց ԱԶԿ իշխանության գալուց հետո: ԱԶԿ վերնահիավը ոչ միայն ձգտում էր դառնալ տարածաշրջանային տերություն, այլև զլոբալ խաղացող: Հետևաբար, Թուրքիան ստանձնեց տարբեր դերեր՝ «տարածաշրջանի բնական առաջնորդ», «պատմականորեն մեծ եղբայր» և մուսուլմանական փոքրամասնությունների «պաշտպան»¹¹: Անցումը դեպի արևմտյան արժեհամակարգին ենթադրում էր նաև, որ միջազգային այլ սուբյեկտների հետ հարաբերվելիս Թուրքիան, գոնե առերևույթ, պետք է հրաժարվեր տնտեսական, ռազմական և «կոշտ» ուժին բնորոշ այլ ռեսուրսները որպես գործիք կիրառելուց և առաջնահերթություն տար «Նախ և առաջ դիվանագիտությունն է» սկզբունքին: Ի թիվս այլ պատճառների, նաև այս առումով հատկանշական էր, որ Թուրքիան հրաժարվեց ակտիվ մասնակցություն ունենալ 2003 թ. ԱՄՆ ներխուժմանը Իրաք¹²:

Այս գործոններով պայմանավորված, ԱԶԿ իշխանության տարիներին Թուրքիան սկսեց առավել մեծ ուշադրություն դարձնել «փափուկ» ուժին: Միջազգային հարաբերությունների

Affairs: Vol 64, No 1, Melbourne, 2010, p. 312-327, Turunc H., Islamicist or Democratic? The AKP's Search for Identity in Turkish Politics, Journal of Contemporary European Studies, Vol 15, No 1, 2007, p. 79-91.

¹¹ Gürzel A., Turkey's Role as a Regional and Global Player and its Power Capacity: Turkey's Engagement with other Emerging States, Revista de Sociologia e Política, Vol 22, No 50, 2014, p. 95.

¹² 1990-1991 թթ. Իրաք-քուվեյթյան Ծոցի պատերազմից ի վեր Թուրքիայի արտաքին քաղաքականության մեջ Իրաքն առանձնահատուկ նշանակություն ուներ: Այդուամենայնիվ, 2003 թ. ամերիկյան ներխուժման ժամանակ Թուրքիան իր պատմության ընթացքում երկրորդ անգամ կիրառեց «Սպասիր և տես» քաղաքականությունը (թրք.՝ Bekle ve gör politikası): Այս մասին առավել մանրամասն տե՛ս՝ Altunışık M., Turkey's Iraq Policy: The War and Beyond, Journal of Contemporary European Studies, Vol. 14, No. 2, 2006, p. 183-196:

տերմինաբանության մեջ այդ եզրը առաջին անգամ շրջանառել է ամերիկացի քաղաքագետ Ջոզեֆ Նայը 1990-ականներին: Արդեն 2004-ին Նայը ներկայացրեց «փափուկ» ուժի բանաձևը. «*Ի՞նչ է «Փափուկ» ուժը: Դրա շնորհիվ կարող ես ստանալ այն, ինչ ուզում ես՝ գրավչության, ոչ թե հարկադրանքի կամ փոխհատուցման միջոցով: Այն բխում է երկրի մշակույթի գրավչությունից, քաղաքական իդեալներից ու քաղաքականություններից*¹³: «Փափուկ» ուժի կիրառման արդյունավետության առումով ԱԶԿ իշխանության տարիները հատկապես նպաստավոր էին, եթե հաշվի առնենք, որ այդ ընթացքում Թուրքիայում կիրառության մեջ դրվեց կառավարման «Թուրքական մոդելը»¹⁴, որը ենթադրում էր արևմտյան ժողովրդավարությունների, զուգահեռաբար նաև մուսուլմանական ու արևելյան արժեհամակարգ ունեցող պետությունների հետ սերտ կապեր ունեցող ժամանակակից, ժողովրդավարական, տնտեսապես ճկուն մուսուլմանական պետություն: Ի դեպ, արևմտյան շրջանակներում «Թուրքական մոդել» եզրը առաջ է քաշվել Սառը պատերազմի ավարտից հետո, երբ միջինասիական նորանկախ պետությունների համար Թուրքիան ներկայացվեց որպես օրինակելի երկիր: 2001 թ. սեպտեմբերի 11-ի ահաբեկչությունից հետո, «Թուրքական մոդել» եզրը կրկին շրջանառության մեջ մտցվեց որպես մուսուլմանական և քրիստոնեական քաղաքակրթությունների հնարավոր հակասությունները կանխող կառավարման արդյունավետ միջոց¹⁵:

¹³ Nye J., *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, x, New York, 2004.

¹⁴ Gönül T., *The “Turkish Model” in the Middle East*, *Current History*, issue 111 (749), Philadelphia, 2012, p. 350-355, http://www.relooney.com/NS3040/000_New_1876.pdf (անգլ., հասանելի էր 12, 09, 2018).

¹⁵ Sajjad F., Javaid U., *AKP and the Idea of the Turkish Model (2002-2014): A Longitudinal Analysis*, *IPRI Journal* Vol. 16, No 2, Islamabad, 2016, p. 70-88,

Արտաքին աշխարհի հետ հարաբերվելիս «փափուկ» ուժի և հանրային դիվանագիտության կիրառումը Թուրքիայում ԱԶԿ իշխանության օրոք ավելի համակարգային բնույթ ստացավ Ահմեդ Դավութօղլուի ջանքերով: 2001-ին Դավութօղլուն հեղինակել էր «Ռազմավարական խորք» աշխատությունը, որում խոսում էր միջազգային հարաբերություններում Թուրքիայի դերի վերախմաստավորման անհրաժեշտության մասին: Որոշ ժամանակ անց Դավութօղլուն զբաղեցրեց երկրի արտաքին գործերի նախարարի պաշտոնը, իսկ նրա առաջ քաշած տեսությունը դարձավ Թուրքիայի արտաքին քաղաքականության գլխավոր հայեցակետը: Դավութօղլուի տեսությունը գործնական կիրառություն ստացավ «Զրո խնդիր հարևանների հետ» ձևակերպումով հայտնի Թուրքիայի որդեգրած քաղաքականության տեսքով: Հատկանշական է, որ հստակ սահմանած նպատակին՝ հարևան երկրների հետ հակասությունների վերացմանը հասնելու համար Դավութօղլուն, ըստ էության, առաջարկում էր մեկ գործիք՝ Թուրքիայի «փափուկ» ուժը: Ընդ որում, նա առաջարկում էր շեշտադրում կատարել երկրի պատմական, մշակութային, աշխարհագրական առանձնահատկությունների վրա, որոնք ժամանակակից քաղաքականության ստեղծած արժեքների հետ զուգակցելու ու համադրելու պարագայում լուրջ հաջողություն կարող են բերել Թուրքիային՝ արտաքին քաղաքական ճակատում: Դավութօղլուի մշակած տեսությունը դարձավ նաև Թուրքիայի արտաքին քաղաքականության հայեցակետ՝ ունենալով նաև որոշակի հաջողություն: Ուսումնասիրողները հակված են կարծել, որ Դավութօղլուի դոկտրինի գրանցած հաջողության լավագույն օրինակը Սիրիայի հետ հարաբերություններում նկատվող

ջերմությունն էր. «2002 թ. հետո մինչև Սիրիական հեղափոխությունը, Սիրիայի հետ հարաբերություններում Թուրքիան կենտրոնացած էր «փափուկ» ուժի վրա: «Փափուկ» ուժի գործիքները դիվանագիտական էին, մշակութային և տնտեսական»¹⁶: Մրա արդյունքում լուրջ առաջընթաց գրանցվեց թուրք-սիրիական հարաբերություններում, իսկ վարչապետ Էրդողանի և Սիրիայի նախագահ Ասադի միջև նույնիսկ հաստատվեցին միջանձնային ընկերական հարաբերություններ:

Հանրային դիվանագիտությունն ու թուրքական «փափուկ» ուժն առավել արդյունավետ կիրառելու նպատակով թուրքական կառավարությունը հարկ համարեց ինստիտուցիոնալիզացնել արտաքին քաղաքականության այդ ոլորտը: Վարչապետ Էրդողանի հրամանագրով 2010 թ. ստեղծվեց Թուրքիայի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր Հանրային դիվանագիտության համակարգման խորհուրդը¹⁷: Այս ամենով հանդերձ, հարկ է արձանագրել, որ «Զրո խնդիր հարևանների հետ» հայեցակետը չկարողացավ հասնել նախանշված նպատակին: Ավելին. ուսումնասիրողները սկսեցին պնդել, որ Դավութօղլուի առաջ քաշած տեսությունը ոչ այլ ինչ է, քան օսմանիզմի վերաիմաստավորման ու նորովի մատուցման փորձ¹⁸: Մի շարք ուսումնասիրողներ Դավութօղլուին հռչակեցին նեոօսմանիզմի տեսության հիմնադիր, չնայած որ գաղափարական այդ հոսանքը

¹⁶ Gawward M., Turkish Foreign Policy towards Syria since 2002, Asian Social Science Vol. 14 No 2, 2018, p. 61.

¹⁷ Թուրքիայի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր Հանրային դիվանագիտության համակարգման խորհուրդի ստեղծման մասին վարչապետ Էրդողանի համապատասխան հրամանագիրը տե՛ս՝ T.C. Resmî Gazete, sayı 27478, 2010/3 sayılı Başbakanlık Genelgesi, 30, 10, 2010.

¹⁸ Cavlan T., Yeni Osmanlıcılık: Batıdan Kopuş mu?, Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Vol. 3, No. 2, s. 126-156.

բավական վաղուց առկա էր Թուրքիայի ներքին և արտաքին քաղաքական օրակարգում¹⁹:

Տարածաշրջանային մի շարք պետությունների դեպքում Թուրքիայի հետ լարված հարաբերությունների արմատները ձգվում էին մինչև Օսմանյան կայսրության ժամանակները, և հասկանալի էր, որ նեոօսմանիզմի հիման վրա կառուցված «փափուկ» ուժը, որը գոնե առերևույթ նպատակ էր հռչակել «զրո խնդիր հարևանների հետ» հայեցակարգի կենսագործումը, ավելի շատ խնդիրներ էր առաջացնելու այդ երկրների հետ հարաբերություններում, քան նպաստելու էր դրանց կարգավորմանը: Ընդ որում, հռչակված քաղաքականությունը ոչ միայն չկարողացավ Թուրքիային մերձեցնել իր անմիջական հարևանների հետ և լուծել առկա տարաձայնությունները, այլև առաջ բերեց նոր խնդիր. *«Մերձավոր Արևելքում քաղաքականության փոփոխություններն ու դրանց արձագանքները կարճ ժամանակում գրեթե մեկուսացրին Թուրքիային, որտեղ «զրո խնդիր» դոկտրինը փոխարինվեց «թանկարժեք միայնություն» մոտեցմամբ»*²⁰: Եթե 2000-ականների արտաքին հարաբերություններում Թուրքիայի քաղաքականության գլխավոր դերակատարներից մեկը Դավութօղլուն էր, ապա «թանկարժեք միայնության» տեսության հիմնադիրը դարձավ Թուրքիայի վարչապետի արտաքին քաղաքականության հարցերով խորհրդական Իբրահիմ Քալընը: Ընդ որում, եթե «զրո խնդիր հարևանների հետ» դոկտրինը տեսական լուրջ հիմք ուներ՝ ի դեմս «Ռազմավարական խորք»

¹⁹ Uju մասին առավել մանրամասն տե՛ս՝ Albayrak D., Turan K., Neo-Ottomanism in Turkish Foreign Policy Through the Lenses of the Principal-Agent Theory, Journal of Security, Strategy, and Political Studies, Vol 1, No 1, p. 129-154, Yavuz M., Social and Intellectual Origins of Neo-Ottomanism: Searching for a Post-National Vision, Die Welt des Islams, Vol. 56, No 3-4, 2016, p. 438-465:

²⁰ Çevik B., Seib Ph., Turkey's Public Diplomacy, New York, 2015, p. 7.

աշխատության, ապա «թանկարժեք միայնության» հիմքը Քալընի կատարած մեկ գրառումն էր «Թվիթերում»։ «Մերձավոր Արևելքում Թուրքիան միայնակ է մնացել» պնդումը ճիշտ չէ, բայց եթե դա քննադատությունն է, այդ պարագայում անհրաժեշտ է ասել՝ դա թանկարժեք միայնությունն է»²¹։

«Զրո խնդիր հարևանների հետ» քաղաքականության փոփոխության անհրաժեշտությունն ու անցումը դեպի «թանկարժեք միայնություն» տեղի ունեցավ այն բանից հետո, երբ շուրջ 10 տարվա ակտիվ փորձերից հետո Թուրքիան ձախողեց Մերձավոր Արևելքի երկրների հետ իր քաղաքական մերձեցումը²²։ «Թանկարժեք միայնությունը» ենթադրում էր, որ Թուրքիան արտաքին հարաբերություններում որդեգրելու էր ավելի անզիջում, սկզբունքային քաղաքականություն, որը գերադասելի էր նույնիսկ այն պարագայում, եթե արժեքների վրա հիմնված այդ քաղաքականությունը որոշակիորեն մեկուսացներ Թուրքիային տարածաշրջանի այլ երկրներից, և դրանից բացի, Քալընի կիրառած եզրը, դեռևս նախկինում, որոշակիորեն հայտնի էր միջազգային հարաբերությունների տերմինաբանությանը²³։ Իր

²¹ İbrahim Kalın (@ikalın1), 31, 07, 2013, "Türkiye Ortadoğu'da yalnız kaldı" iddiası doğru değil ama eğer bu bir eleştiri ise o zaman söylemek gerekir: Bu, değerli bir yalnızlıktır", <https://twitter.com/ikalın1/status/362746057513385984> (թրք., հասանելի էր 12, 09, 2018)։

²² Այդ ձախողման գագաթնակետն է համարվում 2013 թ. զարնանը Եգիպտոսում տեղի ունեցած իշխանափոխությունը, որից հետո ծայրաստիճան լարվեցին թուրք-եգիպտական հարաբերությունները։ Այդ մասին առավել մանրամասն տե՛ս՝ Akgün M., Gündoğar S., Mısır-Türkiye ilişkilerinde daha iyi bir geleceğe doğru, TESEV Dış Politika Programı, 2014։

²³ «Թանկարժեք միայնության» մասին առավել մանրամասն տե՛ս՝ Çelik A., Türk Dış Politikasının niteliği üzerine kavramsal bir tartışma: Değerli yalnızlık mı Şuurlu dinamizm mi?, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Düzce, 2015, Sayı: 2, s. 67-89։

հարցազրույցներից մեկում Քալընը բանաձևեց իր պատկերացրած «թանկարժեք միայնությունը»: Պատասխանելով հարցին, թե ինչ է նշանակում «Թանկարժեք միայնությունը»՝ Քալընն ասաց. «*Թանկարժեք միայնությունն*» արտահայտությունը կիրառել եմ երկու իմաստով: Առաջինը՝ պատմության ընթացքում երբեմն այնպիսի պահեր են գալիս, երբ աշխարհը հարվածների, կոտորածների հանդեպ լուռ միջավայրում է, և դուք միայնակ տեղ եք զբաղեցնում ճշմարտության կողքին: Սկզբունքներից չեք հրաժարվում, քանի որ ձեր դաշնակիցներն ու մյուս երկրները ձեր կողքին չեն կանգնում: Իրականում դա մենակ մնալ չէ, պատվավոր կեցվածքի ցուցադրություն է: Երկրորդը՝ ես այդ արտահայտությունը կիրառել եմ «արժեքի վրա հիմնված» իմաստով: Այսինքն, հանուն ձեր արժեքների պաշտպանության, եթե անհրաժեշտ լինի, կհիզարկեք նույնիսկ միայնակ մնալ: Դա աշխարհից կտրվել չէ: Եթե հայտնվեք այդպիսի ընտրության առջև, ե՛վ միջազգային շահերի, ե՛վ միջազգային քաղաքականության տեսանկյունից ճիշտը սկզբունքներին հավատարիմ մնալն է: Եթե դա ձեզ մյուսներից տարբեր վայրում է դնում, դա «արժեքակենտրոն միայնություն է» և ինքնըստինքյան թանկարժեք դիրքորոշում է»²⁴:

Հատկանշական է, որ անցումը դեպի «Թանկարժեք միայնությունը» զուգահեռվեց մի ժամանակահատվածի, երբ լրջագույն ցնցումների էր ենթարկվում մերձավորարևելյան տարածաշրջանի անվտանգությունն ու կայունությունը: Քալընի առաջարկած այս բանաձևը սովորեց արտաքին քաղաքական հարթությունում հանրային դիվանագիտության ու փափուկ ուժի

²⁴ Başbakan'ın başdanışmanı 'değerli yalnızlık'ı açıkladı: Yalnız değiliz ama, T24 Gazetesi, 26, 08, 2013, <http://t24.com.tr/haber/basbakanin-basdanismani-degerli-yalnizliki-acikladi-yalniz-degiliz-ama,237875> (թրք., հասանելի էր 25, 09, 2018).

կիրառությունը և ավելի կոշտ կեցվածք էր թելադրում Թուրքիայի արտաքին քաղաքականությանը:

Այսպիսով, արտաքին քաղաքականության ոլորտում Քալընի առաջարկած նոր տեսությունը փոխարինեց Դավութօղլուի պատկերացումներին, իսկ 2015-ի նոյեմբերին թուրք-սիրիական սահմանին ռուսական ինքնաթիռի խոցումը, 2016 թ. Սիրիայում «Եփրատի վահան», «Զիթապտղի ճյուղ» գործողությունները, Եվրոպական միության ու միջազգային մյուս գործընկերների հետ հարաբերություններում լարվածության կտրուկ աճն ու արտաքին քաղաքականության մի շարք այլ ոլորտներում Թուրքիայի կոշտ դիրքորոշումը, փաստեցին, որ արտաքին ճակատում խնդիրները լուծելու համար այդ երկիրը կրկին սկսում էր առաջնայնություն տալ «կոշտ» ուժին²⁵:

²⁵ Հատկանշական է, որ օրինակ «Եփրատի վահան» ռազմական գործողության հետևանքների վերաբերյալ թուրքական ուղեղային կենտրոններից մեկի հրապարակած զեկույցի մեջ նշվում է, որ գործողության ողջ ընթացքում ակնհայտորեն զգացվում էր հանրային դիվանագիտության պակաս, որը պետք է կիրառվեր հակաթուրքական քարոզչություն իրականացնող խմբերին հակազդելու համար: Այս մասին առավել մանրամասն տե՛ս՝ Yeşiltaş M., Seren M., Özçelik N., Operation Euphrates Shield: Implementation and Lessons Learned, SETA Report, İstanbul, 2017, p. 43:

**THE COMBINATION OF SOFT POWER WITH HARD POWER:
INSTITUTIONALIZATION OF PUBLIC DIPLOMACY IN
TURKEY**

**Darbinyan Hayk
(Summary)**

Since the independence of the Republic of Turkey, the axis of Turkish foreign policy was built on the principle of implementation of the Hard Power, as phrased by the current terminology of international relations. Even during the incumbency of other authorities who were considerably different in terms of their ideological basis, the abovementioned strategy of foreign policy has been regularly implemented. During the most violent years of the Cold War, in West, the term Public diplomacy has been proposed as an alternative to hidden and non-transparent affairs, or in other words, to Secret diplomacy, which, as many experts argue, was one of the main reasons of destructive wars of the 20st century. Public diplomacy and the implementation of the Soft power as a tool has been regularly ignored by the strategists and decision-makers of the Turkish foreign policy. The collapse of the Soviet Union and new geopolitical realities impacted on the foreign policy of Turkey. The increase of the importance of public opinion, development of mass-media and other sources of the formation of public opinion, as well as the onset of the era of information technologies throughout the World promoted the further appreciation and focus on to the Public diplomacy in Turkey. The integral use of the Public diplomacy and the Soft power in Turkey was paralleled by the beginning of the tenure of the Western political value-oriented Justice and Development party (AKP). In this period, the tools and principles of Turkey's foreign policy drastically changed. As a result, the implementation of the Turkish Soft power gained a central role, and the Public diplomacy took an institutionalized role in the Republic of Turkey.

СОЧЕТАНИЕ «МЯГКОЙ СИЛЫ» С «ЖЕСТКОЙ СИЛОЙ» - ИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЯ ПУБЛИЧНОЙ ДИПЛОМАТИИ В ТУРЦИИ

Дарбинян Айк
(Резюме)

После провозглашения независимости Турецкой Республики внешняя политика этой страны была в значительной степени сформирована с использованием инструмента, который в нынешней терминологии международных отношений известна как «жесткая сила». В разные времена, даже когда у власти оказывались силы, имеющие существенные идеологические противоречия с предыдущими властями, вышеупомянутый компонент внешней политики в основном сохранялся. Публичная дипломатия, как инструмент, со стороны внешнеполитического руководства Турции почти всегда была на последних ролях. После распада Советского Союза новые геополитические реалии оказали некоторое влияние и на внешнюю политику Турции. СМИ, растущее значение общественного мнения в мире, распространение других источников формирования общественных настроений, а также развитие информационных технологий стали способствовать распространению принципов Публичной дипломатии в имплементации внешней политики Республики Турция. Полноценное применение публичной дипломатии и мягкой силы со стороны Турции сопровождалось созданием партии Справедливости и развития, основой которой была провозглашена система ценностей Запада. В результате ряда изменений в годы правления ПСР, было уделено серьезное внимание применению «мягкой силы» в имплементации внешней политики Турции. Одним из наиболее важных результатов этих реформ стала институционализация публичной дипломатии Турции.